

Benoît GAIN, *Traductions latines de Pères grecs: La collection du manuscrit Laurentianus San Marco 584. Edition des lettres de Basile de Césarée*, Publications Universitaires Européennes, série 15, vol. 64, Peter Lang, Bern - Berlin i in. 1994, ss. 534.

Od wielu lat zainteresowanie badaczy budzi nieopublikowany dotąd rękopis z końca IX wieku przechowywany we Florencji, *Laurentianus San Marco 584*. Rękopis ten zawiera łaciński przekład 27 tekstów autorów greckich, w tym dziewięć fragmentów Atanazego, po pięć tekstów Grzegorza z Nazjanzu, Bazylego Wielkiego

i Cyryla Aleksandryjskiego, ponadto pisma Grzegorza z Nyssy, Jana Chryzostoma i Proklusa. Są to zasadniczo teksty dogmatyczne powstałe w IV i na początku V wieku (do 438 roku) i związane z polemiką skierowaną przeciw arianom, apolinarystom, nestorianom. Praca B. Gain jest pierwszym dokładnym studium nad tym rękopisem i jego zawartością, nad jego późniejszymi odpisami datowanymi na XV-XVI wiek, nad jego pochodzeniem oraz metodą tłumaczenia. Cenną częścią pracy są omówienia poszczególnych pism zbioru, okoliczności ich powstania i ich znaczenia.

Łaciński zbiór 27 pism jest godny uwagi, mimo że zawarte w nim poszczególne teksty są znane w języku greckim (z wyjątkiem *Listu do Filipów* Grzegorza z Nyssy, z którego zachował się w oryginale jedynie krótki fragment). Anonimowe tłumaczenie, jak pozwalają stwierdzić badania B. Gain, jest niezwykle dokładne i wierne, dlatego w wielu wypadkach może być użyteczne także w ustalaniu tekstu oryginalnego. Ponadto, dzieło to jest jednym z pierwszych przykładów powstawania florilegiów tekstów patrystycznych. Wreszcie, łaciński przekład jest cennym świadectwem recepcji greckiego piśmiennictwa teologicznego na Zachodzie.

Jak wykazuje Benoît Gain, zbiór został ułożony i przetłumaczony przez nieznanego autora w połowie VI wieku. Anonimowy autor wykorzystał dwa wcześniejsze niezachowane kolekcje tekstów chrystologicznych, powstałe na przełomie V i VI wieku i związane z obroną formuły dogmatycznej przyjętej na Soborze Chalcedońskim. Dodał też kilka utworów ascetycznych. Opracowując zbiór, korzystał zapewne z jakiejś bogatej biblioteki z regionu Konstantynopola. Niektóre okoliczności, m.in. zamieszczenie w zbiorze *Listu Bazylego do Ambrożego*, pozwalają przyjąć hipotezę, że anonimowym autorem wyboru i przekładu był mnich lub kapłan pochodzący z północnej Italii. Był on najprawdopodobniej związany z otoczeniem biskupa Datusza z Mediolanu (535-552), wiernego obrońcy papieża Wigiliusza podczas jego podróży do Konstantynopola i pobytu nad brzegami Bosforu. Przekładu dokonał prawdopodobnie na prośbę mediolańskiego biskupa oraz papieża. Należy dodać, że wybrane teksty teologiczne były niezwykle aktualne w połowie VI wieku, w czasie sporów o tzw. Trzy rozdziały. Łaciński zbiór, przewieziony do Italii, nie zyskał jednak popularności. Jedyne świadectwo jego istnienia do XIII wieku jest rękopis karoliński z końca IX wieku, *Laurentianus San Marco 584*.

B. Gain jest wykładowcą języka łacińskiego na Uniwersytecie w Metz i wybitnym specjalistą w badaniach nad św. Bazylim, autorem cennego opracowania pt. *L'Église de Cappadoce au IVe siècle d'après la correspondance de Basile de Césarée* (Roma 1985). Także w niniejszej pracy francuski badacz zwrócił szczególną uwagę na pisma św. Bazylego. W ostatnim rozdziale zamieścił wydanie krytyczne pięciu listów biskupa Cezarei Kapadockiej, zawartych w badanym rękopisie (*List 236, 214, 197, 173 i 52*). Została więc opublikowana jedna część rękopisu *San Marco 584*.

Niezwykle rzetelnie opracowana książka B. Gain wiąże się z szeroko zaplanowanymi badaniami nad recepcją pism autorów greckich na Zachodzie i z przygotowywanym w Waszyngtonie *Catalogus translationum et commentariorum. Mediaeval and Renaissance Latin translations and Commentaries*. Francuski badacz jest współautorem wraz z Irène Backus opracowania łacińskich tłumaczeń pism św. Bazylego, jakie ukaże się w wymienionej serii.